

Rangtasvir va grafikada manzara ishlash metodikasi.

J.Botirov

Buxoro davlat universiteti

Annotatsiya. San'at (eski slavyanacha iskousiti so'zidan) - bu umuman badiiy ijod. San'at turlari haqida gapirganda, ular qandaydir umumiy xususiyatga ko'ra birlashtirilishi mumkin bo'lgan turli xil asarlarni nazarda tutadi. San'atning asosiy turlari: me'morchilik, rangtasvir, grafika, amaliy san'at, adabiyot, musiqa, kino, raqs, fotografiya, teatr va boshqalar. Bugun bizning vazifamiz tasviriy san'at turlari bilan tanishish.

Asosiy turlari quyidagilardir: Rasm (rang, bo'yoq, samolyotda bajarilgan ish) Grafika (chiziqlar, chiziqlar, bo'yoqlarsiz tekislikda bajarilgan ishlar) Haykaltaroshlik (o'ymakorlik, modellashtirish, quyish yo'li bilan hajmda qilingan asar) Arxitektura (binolar, inshootlar, inshootlar majmuasini yaratish san'ati) San'at va hunarmandchilik (bezatish san'ati) 19-asrgacha uchta asosiy tur ko'rib chiqilgan: Arxitektura (arxitektura) Haykaltaroshlik (o'ymakorlik) Rasm (jonli yozish uchun) haykaltaroshlik (lot. sculptura, sculpo — qirqaman, o'yib olaman), haykaltaroshlik, plastmassa, tasviriy san'at turi bo'lib, asarlari uch o'lchamli, uch o'lchamli shaklga ega bo'lib, qattiq yoki plastmassa materiallardan yasalgan naqqoshlik, tasviriy san'atning bir turi bo'lib, uning asarlari har qanday sirtga qo'llaniladigan bo'yoqlar yordamida yaratilgan. arxitektura (lot. architectura, yunoncha architékton — quruvchi) (arxitektura), moddiy jihatdan tashkil etilgan muhitni yaratuvchi binolar va boshqa inshootlarni (shuningdek, ularning majmualarini) loyihalash va qurish san'ati.

Grafika (yunoncha graphikē, gráphō — yozaman), tasviriy san'atning bir turi, jumladan, chizmachilik va bosma badiiy tasvirlar (gravvyura, litografiya, monotip va boshqalar), chizmachilik san'atiga asoslangan, lekin o'ziga xos tasvir vositalari va ifodalilikka ega. imkoniyatlar...san'at va hunarmandchilik, dekorativ san'at sohasi: jamoat va shaxsiy hayotda amaliy maqsadga ega bo'lgan badiiy mahsulotlar yaratish va utilitarian narsalarni (idishlar, mebellar, matolar, asboblari, transport vositalari, kiyim-kechak, zargarlik buyumlari, o'yinchoqlar, va boshqalar). San'atning o'ziga xos belgilari va uning xalq hayotidagi o'рни ta'rifi butun madaniyat tarixida keskin bahs-munozaralarga sabab bo'lgan. U "tabiatga taqlid qilish" va "erkin shakl yaratish" deb e'lon qilindi; "voqelikni takrorlash", "rassomning o'zini namoyon qilishi" - va "hislar tili"; o'ziga xos o'yin va ibodatning o'ziga xos turi. Bunday kelishmovchiliklar ko'plab sabablar bilan izohlanadi: nazariyotchilarning falsafiy pozitsiyalaridagi farq, ularning mafkuraviy munosabati, tayanchlari. [har xil turlari](#) san'at va ijodiy usullar va nihoyat,

san'atning o'zi tuzilishining ob'ektiv murakkabligi. Bu murakkablik, ko'p qirralilik gnoseologik, keyin mafkuraviy, keyin estetik, so'ngra ijodiy va konstruktiv va hokazo. Bunday bir chiziqli ta'riflardan norozilik ba'zi san'atshunoslarni voqelikni bilish va baholashning turli jihatlari yoki aks ettirish va yaratish yoki model va belgining san'atda uzviy bog'langanligini ta'kidlab o'tishlariga sabab bo'ldi. Ammo uning mohiyatining bunday ikki o'lchovli talqinlari ham uning murakkab tuzilishini to'liqlik bilan qayta yaratmaydi.

Tasviriy san'atda tevarak-atrofdagi hayot hodisalari chiziqlar, tonal nisbatlar, ranglar uyg'unligi, uch o'lchamli shakllar, yorqin ritmlar yordamida namoyon bo'ladi. Tasviriy san'atga bo'linadi [ba'zi turlari](#), ularning har biri o'ziga xos tilga ega.

Tasviriy san'at atrof-muhitni va o'zini bilishning bir usuli. Vizual tasvirlar yordamida haqiqatni aks ettiradi: Atrofdagi dunyoning xilma-xilligi; Insonning fikrlari va his-tuyg'ulari. Tasviriy san'at turlari: Arxitektura, Rasm, Haykaltaroshlik, San'at va hunarmandchilik, Teatr va dekorativ san'at. Arxitektura - bu odamlarning hayoti va faoliyati uchun bino va inshootlar qurish san'ati. "Arxitektura" so'zi yunoncha "Archus" - asosiy, eng yuqori; "Tektonik" - qurilish. Uch o'lchamli makonni talab qiladi.. Bundan tashqari, ichki makon - ichki makon mavjud. Rassomlik - bu tasviriy san'atning bir turi bo'lib, uning asarlari bo'yoqlar (tempera, moyli bo'yoqlar, akril, guash, ...) yordamida yaratiladi. Grafika - bu tasviriy san'atning bir turi bo'lib, u chizish va bosma tasvirlarni o'z ichiga oladi. "Grafo" - yozaman, chizaman, chizaman. Chizmalar qalam, siyoh, sepiya, sanguine bilan amalga oshiriladi. Chop etilgan tasvirlar - gravyuralar, litografiya, yog'och, monotip. Grafika molbert, kitob va amaliy turlarga bo'linadi. Rassomlik va grafika yoqasida - akvarel, gouache va pastel. Grafikaning birinchi asarlari - ibtidoiy san'atning qoyatosh rasmlari. Haykaltaroshlik. Bu atama lotincha "sculpere" so'zidan kelib chiqqan - kesish, kesish. Rassomlik va grafikadan farqli o'laroq, haykaltaroshlikda hajm mavjud. "Rassom o'z ishida ongli yoki ongsiz ravishda individual modelning ko'rinishiga xos bo'lgan yagona narsani, uning tasavvurida paydo bo'lgan shaxsiyatning spekulativ idealini birlashtirishi kerak." Portret rassomining modelning shaxsiyatiga chuqur kirib borishi uchun nimada muhim ahamiyatga ega. [tarixiy davr](#) san'atning rivojlanishi, rasm yaratildi. Shunday qilib, agar rassom individuallik hunarmandchilik-korporativ birlikka bo'ysungan davrda ishlagan bo'lsa, bu ushbu janr madaniyati rivojlanmagan sharoitda portret yaratishda muvaffaqiyatning ma'lum bir kafolati edi. Boshqa tomondan, shu sababli, inson qiyofasini talqin qilishda aniq ob'ektiv cheklovlar paydo bo'ladi (masalan, Antropov bilan). Ushbu usulning tashuvchilari, yaxlit tasavvurga ega bo'lib, modelning ichki dunyosiga (hatto model va vaziyat uni qo'zg'atsa ham) o'rgana olmaydilar, chunki ular oyoqlari ostidagi joyni

yo'qotish xavfi bor. Bunday portretlarda hatto eng samimiy tasvirlarda ham oddiy oddiy vaziyatlar bo'lishi mumkin emas. Zamonaviy san'atda 20-asrda tasviriy bo'lmagan san'at davrining kelishi va shaxs inqirozi bilan portret janri tanazzulga yuz tutganligi shubhasiz haqiqatdir. Vipper shunday deb yozadi: "Zamonaviy rassom, eng avvalo, u haqiqatdan nusxa ko'chirayotgani, uning rasmlari atrofdagi tabiatga, aqlli dunyoga bevosita bog'liqligi haqidagi har qanday shubhani yo'q qilishga intiladi. Zamonaviy rassomning fikricha, u bu yuzning portretini chizmaydi, u o'zining dunyo va tirik haqidagi tushunchasini sintez qiladi, narsalar tilini to'rtinchi o'lchov tiliga tarjima qiladi, tasodifiy ob'ekt haqida o'z kayfiyatini ifodalaydi. Shunday qilib, ikkita qarama-qarshi qutb. Agar zamonaviy tomoshabin portretni faqat o'xshashlikka ega fokus, belgilar ro'yxati sifatida tushunsa, agar san'at asarida u faqat voqelikning xira soyasini ushlasa, zamonaviy rassom voqelik haqida hech narsa eshitishni ham xohlamaydi. real dunyo, u portretdan individual his-tuyg'ularning har qanday keskinligini, inson tanasining har qanday tebranishini olib tashlaydi. Ammo yaqinroq ko'rib chiqaylik, shunda ma'lum bo'ladiki, men keskin qarama-qarshilik bilan ifodalangan ikki dushman taraf – buyurtmachi va san'atkorning talablarida biz umuman o'xshashlik haqida emas, balki boshqa narsa haqida gapiramiz. ikkalasining estetik kredosi hech qanday portretga ruxsat bermaydi. Axir, zamonaviy tomoshabinga o'xshashlik emas, balki takrorlash, portret emas, balki aniq taassurot kerak. Va uchun [zamonaviy rassom](#) portret mavjud bo'lishi mumkin emas, chunki u nafaqat o'xshashliklarni, balki korrelyatsiyalarni ham tan olmaydi. Grafika uchun qalam ishlatiladi. Chiziqlar, chiziqlar, qorong'u va och dog'lar, ranglar soni bo'yicha cheklangan rang kombinatsiyalari grafikaning vizual vositalaridir. Rassomlikda bo'yoqlardan foydalaniladi, ular yordamida siz taassurotlaringizni, his-tuyg'ularingizni, haqiqat hodisalariga yoki tarixiy voqealarga munosabatingizni etkazishingiz mumkin. Haykaltaroshlik materiallari - marmar, tosh, metall, yog'och, loy, plastilin va boshqalar. Har bir materialning o'ziga xosligi bor. [xususiyatlari](#) haykaltarosh o'z ishida e'tiborga olishi kerak. Rassomlik, haykaltaroshlik, grafika tasviriy san'atdir. Teatr, kino kabi tasviriy-eshitish san'ati mavjud. Lekin san'atning barcha turlari, jumladan, tasviriy san'atning asosini rassomning ijodiy taxmini bilan yaratilgan badiiy obraz tashkil etadi. Atrofdagi dunyo yorqin va rang-barangdir. Ba'zan biz rangning bizga qanday katta ta'sir ko'rsatishini sezmaymiz. Yozning quyoshli kunida osmon bulutlar bilan qoplangan, yomg'ir yog'a boshladi. Hamma narsa kulrang, rangsiz bo'lib qoldi. Kayfiyatda qandaydir qayg'u bor. To'satdan quyosh chiqdi va hamma narsa chaqnaq ketdi, kayfiyat sezilarli darajada yaxshilandi. Rang og'ir yoki engil taassurot qoldirishi mumkin, vizual ravishda uzoqlashishi yoki ob'ektni yaqinlashtirishi, yumshoq yoki qo'pol bo'lishi mumkin. Rang

yordamida rassomlar o'z fikrlari va his-tuyg'ularini etkazadilar. Tasviriy san'at asoslarini o'zlashtirishning yakuniy bosqichida siz tabiatdan va xotiradan rasm chizish bo'yicha nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarni yanada chuqurlashtirishingiz va mustahkamlashingiz, chiziqli va havo istiqbollari, konstruktiv tuzilish, rang, tasvir hajmining qonuniyatlarini chuqurroq tushunishingiz kerak. ob'ektlar, majoziy-fazoviy fikrlashni yanada rivojlantirish, [ijodiy tasavvur](#), fantaziya, ko'z, kelajakdagi ishingizda sizga kerak bo'ladi. Esda tutingki, siz qanchalik ko'p va ko'proq o'ylangan holda amaliy ishlasangiz, natijalar shunchalik yaxshi bo'ladi, siz malakali va ifodali chizishni tezroq o'rganasiz. Tasviriy san'at "sirlarini" chuqurroq o'zlashtirmoqchi bo'lsangiz, tegishli kitoblarni, xususan, "Chizishni o'rganing" turkumidagi kitoblarni o'qing, badiiy to'garaklar va studiyalarga tashrif buyuring. Tasviriy san'at turlari va janrlari Tasviriy san'at fazoviydir, vaqtga cho'zilmaydi. Bu ikki yoki uch o'lchamli bo'shliqni talab qiladi. Garchi bizning davrimizda texnik imkoniyatlar tufayli vaqtinchalik makonni (video-art) o'z ichiga olgan san'at turi paydo bo'ldi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Batirov J. S., Avezov S. N. THE CURRENT IMPORTANCE OF THE PHILOSOPHICAL AND PEDAGOGICAL VIEWS OF MEDIEVAL THINKERS ON ART OF THE PHILOSOPHICAL AND PEDAGOGICAL VIEWS OF MEDIEVAL THINKERS ON ART //Scientific reports of Bukhara State University. – 2020. – T. 4. – №. 4. – C. 293-296.
2. Botirov, J. S., Bakaev, S. S., Avliyakov, M. M., Shirinov, A. L., & Abdullaev, S. S. (2021). The same goes for art classes in private schools specific properties. *Journal of Contemporary Issues in Business and Government Vol, 27(2)*.
3. Абдуллаев С. С., Рафиева Н. А. Искусства древней Руси и средней Азии в духовном диалоге (исторический экскурс) //Вестник науки и образования. – 2020. – №. 21-2 (99). – С. 101-104.
4. Jurayevich J. K., Sayfullayevich A. S. THE UNIQUE OF BUKHARA JEWS IN THE DYE INDUSTRY AND WEAVING CRAFT //Euro-Asia Conferences. – 2021. – T. 1. – №. 1. – С. 48-53.
5. Sayfullayevich A. S. Development and Dynamics of Bukhara Ornamental Art at the Modern Stage of Uzbekistan's Independence //Pioneer: Journal of Advanced Research and Scientific Progress. – 2023. – T. 2. – №. 2. – С. 31-35.
6. Абдуллаев, С. С., Бакаев, Ш. Ш., Остонова, Г. Р., & Шарипов, Ш. Ш. (2021). Орнаментальная символика в народном декоративно-прикладном искусстве Бухары. *European science*, (2 (58)), 17-19.

7. Абдуллаев, С. С. (2022). ЭСТЕТИКА ЦВЕТА В ВОСПИТАНИИ ПЛАСТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ АРХИТЕКТОРА. *PEDAGOGS journali*, 1(1), 384-386.
8. Shomurodov O. N. History of Teaching Fine Arts in Uzbekistan //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – Т. 9.
9. Shomurodov O. N. Perception and depiction of basic color relationships in painting performance //World Bulletin of Social Sciences. – 2021. – Т. 4. – №. 11. – С. 62-65.
10. Shomurodov, Oybek Norqulovich. "SAN'AT ASARLARINI TUSHUNISH VA TAHLIL QILISHGA O 'RGATISHDA MAKTAB TASVIRIY SAN'ATI." *UMUMINSONIY VA MILLIY QADRIYATLAR: TIL, TA'LIM VA MADANIYAT* 1 (2022): 61-64.
11. Norqulovich, Shomurodov Oybek. "DEVELOPMENT OF CREATIVE ACTIVITY OF PRESCHOOL CHILDREN THROUGH VISUAL ACTIVITY."
12. Muzafarovna A. N., Jurayevich J. Q. The role of islam in folk decorative art of Bukhara //Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR). – 2020. – Т. 9. – №. 5. – С. 347-350.
13. Mukhiba, Sulaymonova. "THE ROLE AND IMPORTANCE OF FINE ARTS IN IMPARTING KNOWLEDGE AND SKILLS TO STUDENTS." *International Engineering Journal For Research & Development* 5.7 (2020): 3-3.
14. Latipovich, Shirinov Alisher. "TEACHING OF FOLK APPLIED ART ON THE BASIS OF TRADITIONS" TEACHER-STUDENT". *Euro-Asia Conferences*. Vol. 1. No. 1. 2021.
15. Sulaymonova, M. (2022). Improving the Methodology of Teaching Fine Arts with the Help of Collaboration Technology. *Pioneer: Journal of Advanced Research and Scientific Progress*, 1(4), 117-123.
16. Boltaevna, S. M. (2021, January). Improving the quality of spiritual and educational work. In *Euro-Asia Conferences* (Vol. 1, No. 1, pp. 27-28).
17. Avliyakulova N. M. Tasviriy San'at O 'Qitish Metodikasi» Fanidan Topshiriqlarni Nazorat Qilish Va Baholash //BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2021. – Т. 1. – №. 5. – С. 270-276.
18. Avliyakulova N. БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРНИ ТАСВИРИЙ-ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШНИНГ ПЕДАГОГИК ШАРТ-ШАРОИТЛАРИ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.

19. Zubrilin K. M., Muzafarovna A. N. Improvement of the Methodology for the Development of Professional Competence of Future Teachers of Fine Arts //Pioneer: Journal of Advanced Research and Scientific Progress. – 2023. – Т. 2. – №. 2. – С. 82-85.
20. Muxitdinovna, A. Z. (2022). Mantessori Preschool Organizations. *American Journal of Social and Humanitarian Research*, 3(1), 373-377.
21. To'raqulovich J. U., Muxitdinovna A. Z. Features of Speech Development in Children of Middle Preschool Age.
22. Boymurodova G., Tosheva N. Boshlang 'ich ta'limda bilish faoliyatini rivojlantiruvchi o'quv vaziyatlarini tashkillashtirishda hamkorlikda o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2020. – №. 1.
23. Маматов Д. К., Мамурова Д. И. РОЛЬ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ
24. Ядгаров Н. Д., Хакимова Г. А. Самобытное творчество народных мастеров Узбекистана //Молодой ученый. – 2018. – №. 15. – С. 272-275.
25. Shavkatovich A. A., Sharifovna X. N. DEVELOPMENT OF DESIGN SKILLS OF HIGH SCHOOL STUDENTS //International Engineering Journal For Research & Development. – 2020. – Т. 5. – №. 7. – С. 5-5.
26. Kadirova N. A. Ibadullaeva Sh. I. Characteristics of Uzbek embroidery //European journal of research and reflection in educational sciences. – 2020. – Т. 7. – №. 12. – С. 591.
27. Хакимова Г. А. Методические рекомендации по обучению искусству батика на занятиях творческих кружков //Актуальные задачи педагогики. – 2020. – С. 34-37.
28. Yadgarov, Nodir, and D. Mamatov. "Brief description of some architectural monuments of bukhara." *International Scientific and Practical Conference" Innovative ideas of*. 2019.
29. Mamatov D. K. The importance of teaching architecture drawing in secondary schools //E-Conference Globe. – 2021. – С. 102-104.
30. Ruzimurodova, Z., and D. K. Mamatov. "Peculiarities of the use of computer technologies in teaching engineering graphics." *World Bulletin of Social Sciences* 4.11 (2021): 136-140.
31. Mamatov D. PROJECTS OF MAKING CLAY AND PLASTIC TOYS IN PRE-SCHOOL EDUCATION //Theoretical & Applied Science. – 2019. – №. 9. – С. 281-285.

